Ζητήματα τῆς πνευματιυῆς μας ζωῆς

Ο ΤΟΠΟΣ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Ἀπ' ἀφορμὴ μιὰ μελέτη τοῦ Γιάννη Λεύκη

Π. ΠΑΙΟΝΙΔΗ

Ὁ Γιάννης Λεύκης, μᾶς ἔστειλε τελευταῖα τυπωμένη σὲ σχῆμα μικροῦ βιβλίου μιὰ σύντομη μελέτη, γύρω ἀπὸ τὸ θέμα τῆς ἱστορίας τῆς νεώτερης Κυπριακῆς Λογοτεχνίας, ποὺ εἶχε πρωτοδημοσιεύσει τὸ 1935 στὰ «Κυπριακὰ Γράμματα».

Δὲν ἔχουμε σκοπὸ νὰ κρίνουμε τὴ μελέτη αὐτή. Ὁποιαδήποτε μελέτη, ὅσες κι' ἂν εἶναι οἱ ἀδυναμίες της, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ προσθέτει ἕνα κάποιο χαλίκι στὸ θέμα, ποὺ φιλοδοξεῖ ν' ἀγγίξει. Σημασία γιὰ μᾶς ἔχει τὸ ὅτι πρὶν ἀπὸ 30 τόσα χρόνια πνευματικοὶ ἄνθρωποι τοῦ τότε καιροῦ ἀσχολοῦνταν μὲ τέτοια σοβαρὰ προβλήματα, ποὺ ἀπαιτοῦν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα, ~~προβολή~~ καὶ ποὺ κατὰ γενικὸ κανόνα στὶς μέρες μας ἀποφεύγονται.

Κι' ὅμως σήμερα ἔχουμε πολὺ ~~μεγαλύτερο~~ λόγο νὰ χρειαζόμαστε μιὰ ἱστορία τῆς Νεώτερης Κυπριακῆς Λογοτεχνίας ἀπ' ὅτι εἶχε ἡ γενιὰ τοῦ 1930.

Στὰ χρόνια, ποὺ μεσολάβησαν ἀπὸ τότε συνέβησαν γεγονότα, ποὺ ἄφησαν ἀνεξίτηλη τὴ σφραγίδα τους σὲ ὅλες τὶς πτυχὲς τῆς ζωῆς.

Ἦρθε πρῶτα ἀπ' ὅλα ὁ πόλεμος κι' εἴδαμε τὶς ἰδέες τῆς ἐλευθερίας νὰ ὁλοποιοῦνται, νὰ παίρνουν σάρκα καὶ ὀστά, νὰ κατέρχονται ἀπὸ τὶς σφαῖρες τοῦ ἀφηρημένου ὀνείρου καὶ νὰ περπατοῦν πλάϊ μας. Στὰ κατοπινὰ χρόνια ἀπὸ τὴν Ἀντιφασιστικὴ Νίκη καὶ δῶθε πραγματοποιήθηκαν συθέμελες ἀλλαγές. Ἄλλαξε ἡ μορφὴ τοῦ πλανήτη μας, ἄλλαξαν καὶ τὰ πνεύματα τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ κοσμογονία αὐτὴ ἀνατάραξε καὶ τὸν χῶρο τῆς τέχνης, μαζὶ καὶ τὸν δικό μας, τὸν Κυπριακό. Μέσα ἀπὸ ἔργα τῶν Κυπρίων βρῆκαν τὴ θέση τους προβλήματα μὲ καθολικό, μὲ πανανθρώπινο χαρακτῆρα. Ταυτόχρονα τὰ κυπριακὰ γράμματα ἄρχισαν νὰ ἐπηρεάζονται ὅλο καὶ πιὸ πολὺ ἀπὸ τὰ λογῆς - λογῆς καλλιτεχνικὰ ρεύματα καὶ σχολὲς τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἡ περίοδος ὅμως αὐτὴ ἡ μεταπολεμική, μὲ τὴν πληθώρα τῶν προβλημάτων της, δὲν ἦταν γιὰ μᾶς ἁπλῶς μιὰ ξένη ὑπόθεση.

Ἡ διαρκῶς ὀγκούμενη ἀπελευθερωτικὴ πάλη τοῦ λαοῦ μας ὁδήγησε σὲ σκληρὲς συγκρούσεις μὲ τοὺς Βρεττανοὺς ἀποικιστὲς μ' ἀποτέλεσμα τὸ νησί ν' ἀρχίσει νὰ ζεῖ καὶ νὰ γράφει μὲ τὸ αἷμα τῶν παιδιῶν του τὴ δική του ἱστορία.

Ἀκολουθεῖ ἡ κουτσουρεμένη λευτεριά, ἡ μικρὴ ἀνάπαυλα τοῦ 59—63 κι' ὕστερα ἡ παλλαϊκή, ἐπικὴ ἐξόρμηση γιὰ τὴν κορυφή, γιὰ τὴν πλήρη ἀπελευθέρωση ~~καὶ τὴν ἑνωμένη ἀποκατάσταση~~.

Αὐτὲς οἱ ματωμένες ἐμπειρίες, ποὺ τὶς ζοῦμε ἀκόμα, ἔπλασαν ἕνα δικό τους πνευματικό - καλλιτεχνικὸ ἐποικοδόμημα, καθαρὰ κυπριακὸ σὲ περιεχόμενο καὶ μορφή.

Γιὰ πρώτη φορά, κατὰ τὴν ἄποψή μας, δημιουργεῖται μέσα στὰ τελευταῖα χρόνια μὲ τέτια κοσμοθολικὴ μορφὴ κάτι στὸν πνευματικό μας χῶρο, ποὖναι τόσο καθοριστικὰ γέννημα καὶ θρέμμα τοῦ τόπου αὐτοῦ, τῆς ἰδιόμορφης του δραματικῆς, ἱστορικῆς μοίρας.

Ὅλ' αὐτὰ καθιστοῦν ἀκόμα πιὸ ἐπιτακτικὴ τὴν ἀνάγκη τῆς ἐπιστημονικῆς μελέτης τῆς Κυπριακῆς Λογοτεχνίας. Κι' ὅταν λέμε ἐπιστημονικῆς μελέτης, ἐννοοῦμε τὴ μελέτη τῶν δεδομένων τῆς καλλιτεχνικῆς δημιουργίας μὲ βάση τ' ἀντικειμενικὰ κριτήρια, ποὺ θὰ μᾶς βοηθήσουν νὰ ὁρίσουμε σωστὰ καὶ τὶς περιόδους στὶς ὁποῖες χωρίζεται ἡ Κυπριακὴ Λογοτεχνία, νὰ βροῦμε τὴ θέση τοῦ καθενὸς δημιουργοῦ, ὄχι μόνο μὲ βάση τὸ πῶς ἔχει γράψει — ἂν εἶναι τὴν καθαρεύουσα, τὴ δημοτικὴ εἴτε τὴν κυπριακὴ διάλεκτο ποὺ χρησιμοποίησε — ἀλλὰ κυρίως μὲ βάση τὸ τί ἔχει μπάσει στὸ ἔργο του, ποιᾶς ἐποχῆς μάρτυρας ἔχει γίνει.

Δὲν ὑποτιμοῦμε τὶς δυσκολίες, ποὺ ὑπάρχουν γιὰ τὴν πραγμάτωση ἑνὸς τέτιου σοβαροῦ καὶ ὑπεύθυνου ἔργου. Ἐκεῖνο ποὺ ξέρουμε ὅμως εἶναι πὼς χρειάζεται καὶ στὰ σχολεῖα, χρειάζεται καὶ στοὺς νέους, ποὺ ἀρχίζουν νὰ γράφουν καὶ ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ἕνα καθρέφτη, ὅπου θὰ κοιτάζουν καὶ θὰ βλέπουν τὸ πνευματικὸ πρόσωπο τῆς ἰδιαίτερης τους πατρίδας, θὰ βλέπουν τὸ ἀκριβές του περίγραμμα, τὰ νήματα, ποὺ δένουν μὲ τὴ μεγάλη πνευματικὴ πατρίδα τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰ ἄλλα, ποὺ κατευθύνονται πιὸ πέρα καὶ μᾶς δένουν μὲ τὸν εὐρύτερο κόσμο.

Νὰ λοιπὸν ἕνα εὐγενὲς πεδίο δράσης γιὰ τοὺς πνευματικούς μας ἀνθρώπους, τοὺς μελετητές, τὰ πνευματικά μας σωματεῖα, τὰ λογοτεχνικὰ περιοδικά, ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ ὠθήσουν τοὺς συνεργάτες τους πρὸς τὴ σοβαρὴ ἔρευνα. Ἀναμφισβήτητα σημαντικὴ ὠθηση πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ θὰ μποροῦσαν νὰ θέσουν καὶ οἱ κρατικὲς ἀρχὲς ἐπιχορηγοῦντας τὴν ἀνάληψη ἑνὸς τέτιου μεγάλου ἔργου.

1966

ΑΠΩΛΕΙΑ ΓΙΑ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΚΠ2.39